

що мав, напруживши до широти небаченої, боровся з цими проклятими тьмавими мряками. Уся поезія, уся діяльність Шашкевича – живий доказ того, як може велич духу нації переробити натуру, здавалося б, крихку й ніжну, загартувати її й зробити своїм потужним провісником і упертим ковалем.

Многобічністю своєї діяльності Шашкевич заклав справжні невмирущі підвалини відродження своєї нації. Він показав і відтворив ті «сукромі голоси», що їх таїла в собі занедбана мова й закута душа українського народу. Хай не зміг (чи не встиг) він злити їх в одну величну синтезу, як це зробив, напр., Шевченко, але він був певний того, що — «сукромі голоси бринять-по всій Русі..., лиш їх скликати в одно, а стане піснь велика, довга, безконечна, що цілим світом загуде, що сильно розгримить славу перідніх і нинішніх літ всього народу» («Старина»).

Правдиве було Маркіянове пророцтво, він знав, що воно здійсниться і полум'яно й саможертвовно працював для його здійснення.

(Наші дні. – 1943. – Ч.6)

ЮВІЛЕЙНІ ДАТИ

Микола Зимомря, доктор філологічних наук,
член Національної спілки письменників України

Тло освітнього чину: слово про Володимира Кравця

Той, хто за улюблену справу має кераміку, добре знає: чи не найбільш хвилюючий момент – розкладання вогню. Полум'я має горіти плавно, завантажуючи тепло рівно у всій печі. Адже воно призначене для делікатних стінок шляхетних ваз, розмальованих правицею майстра. Гаю-гаю, опісля завершення тасмничого циклу – своєрідного танцю вогню з людськими руками – гончарний крам висвітлює якість краси. А відтак настає розвантаження печі, власне, щоб знову розпалити дивовижне багаття. І так видається, що нема тому часовому колу кінця-краю...

Отака паралель мимоволі зринула на думку, коли відбулася в ясний день пізньої осінньої пори ота перша зустріч із Володимиром Кравцем. Вона не загубилася у вирі пам'яті, а радше – накликувала інші в чергу. Я переконаний: то – чар людського спілкування. А ще – світле враження, яке співрозмовник виносить від його дійства.

Останнім часом нерідко можна почути: ця людина створила себе. До них і належить доктор педагогічних наук, професор Володимир Петрович Кравець. Ні, не йдеться про такого собі носія, який має мету, аби втілювати конкретику завдань, націлених на реалізацію особистісних благ. Власне, навпаки: всі намагання Володимира Кравця як педагога вищої школи, організатора наукового, освітнього й виховного процесу засновані на особистих ініціативах творити згадане благо для інших і насамперед – молодих людей. Тому він – у гущі життя, збагачує його своїм інтелектом, творчою спрямованістю на оновлення ниви, яку чесно обробляє упродовж багатьох літ. У цьому сенсі він нагадує мудрого хлібороба, який вміє сіяти й пильнувати, аби той посів заврожаїв невдовзі щедрими плодами. Нині і завтра. Для наступних поколінь!

Либонь, тому в мене раптом вихопилася низка скороспілок-питань, на які кортіло почути відповідь, сказати б, з перших уст. Ось вони, ці кілька справді змістовних оповідних крапель, де присутнє його довірливо неповторне авторське «я». Щиро відверте, сказати б, з огляду на емоційну забарвленість його безпосередньої позиції, яка водночас виразно віддзеркалює, за слухним формулюванням Валентини Галич, «інтер'ю-портрет».

Володимир Кравець – учений, організатор освітнього життя, ректор Храму, у стінах якого панує можливість сіяти красиве, добре, вічне. Все – в одній особі. Цікаво б почути про той вододіл, що є сполукою між усталеними традиціями, з одного боку, та устремліннями, змаганнями й зацікавленнями Володимира Кравця – з іншого. Чи існує він, отакий вимір-вододіл, між чистими берегами Вашої життєвої ріки, шановний Володимире Петровичу?

Кажете про сполуку... Що ж, вона справді існує, коли йдеться про устремління, яке спрямовують, у свою чергу, змагання, а відтак – зацікавлення. Для ректора всі три названі

інтенції повинні єднатися і творити одне річище. Тому шукати вододіл це – нелегка справа. Іноді так і хочеться вимовити слова Ліни Костенко про той рай, де «цвіте земля, задивлена в свободу. Аж навіть жити хочеться мені». Йдеться про рай дитинства, для якого характерні саме чисті береги... Біля тих витоків нуртували мої мрії, сподівання, позначені аурою традицій, пізнаних у рідній місцині. Вона так і зветься Гусятин, що на Тернопільщині. Там, на правому березі Збруча, зростає не тільки поширена тут рослина – гусятник, але й моя улюблена квітка – неопалима купина. Вона додає мені снаги, коли не раз і два доводилося затуляти очі, щоб не бачити кривди; однак, ні, не скласти рук! А традиція та її переємність для Гусятини – примітна. Бо ж із цим містечком пов'язані долі таких відомих особистостей, як педагог Михайло Ломацький, художниця Ірина Гомотюк, культурно-освітній діяч Юліан Бачинський, та годі всіх назвати... А ще – славнозвісний Кременець з його унікальним замком, ботанічним садом, а також нечувано мальовничими Дівочими скелями, оспіваних уродженцем Кременця Юліушем Словацьким, велетом польської поезії... Тут довелося трудитися бригадиром місцевої цукроварні, навчатися на фізико-математичному факультеті Кременецького педагогічного інституту (як не пошкодувати, що останнім часом цей освітній рівень фактично втратив свою колишню привабливість!). Та не забути б про головне: саме тут, поміж божественно красивими краєвидами, промайнули роки того зрілого дитинства, коли його носій полишається напівсиротою (бо ж батько-військовик, на долю якого випали ніким не описані випробування на «Хресній дорозі» життя, за поетичним висловом поета-земляка, уродженця славної Збаражчини Івана Гнатюка (1929 – 2005), несподівано рано відійшов за межу Вічності)... Одне слово, завжди хочеться бути віч-на-віч зі Кременцем, бо там отримав правдиву посвідку у близькі й далекі світи...

Читачеві нелегко збагнути отой задавнений роздум сучасного Педагога з великої літери про гуманізуюче призначення духовних начал, які покликані примножувати народну скарбницю. Проте все (або майже) залежить від їхніх носіїв. Адже одні примножують, а інші полишають по собі руїну. Приміром, Раймунд Доскоч, уродженець Гусятини, зажив

як біохімік світової слави, став професором Огайського університету. А не пізнати б такого, який спроможний поглинутися над красою рідної землі. Там, де ще не так давно височіли оксамитові праліси, тепер – упосліджені гірські масиви: лісі вершечки виглядають приреченими. Ось, як важливо розпізнати сутність людську, щоб своєчасно добачити її кам'яний стовп із сірого вапняку. А скільки тих стовпів розвелосся останнім часом, що й казати! Та будьмо певні: справжня особистість завжди вписується часом у соціальний портрет епохи. Згадаймо відоме твердження Володимира Даля: *«Інтелігенція – частина народу, яка мислить самостійно»*. Звідси – знову прагну запитати Володимира Кравця про роль інтелігенції сьогодні, коли так загострилися протиріччя на рівні розуміння самої природи стереотипів, скажімо, крізь призму сприйняття норми моралі. Наскільки ця норма є нині високою для різних верств і передусім – інтелігенції? Чи мислить вона справді самостійно, коли йдеться про сутність нормативної моделі культури загалом?

Радше йдеться тут про національну систему виховання. Звісно, не для кожного представника сучасної української еліти згадана модель є близькою на рівні норми. Бо ж для того, аби, бодай, вивчити рідну мову, як відомо, необхідно докласти інтелектуальних зусиль. До того ж згадана норма охоплює прилучення до неї підсистеми національних традицій, звичаїв, народних реалій на змістовому тлі ідей, вірувань, прислів'їв, пісень, якщо хочете, пісенних мелодій. Ні, далеко не випадково в українському інформаційному просторі панує нині музика неукраїнська! Була б українська, то вона конкретизувала б взаємозв'язок і обумовленість компонентів системи формування національної самосвідомості. Що вже казати про роль українськомовних видань (отут Володимир Кравець «на своєму вороному, бо ж дружина – Людмила Іванівна – є берегинєю університетської книгозбірні і не нарадується, якщо її книжкові скарби збагатяться на ще одну позицію). Парадоксально, але факт: в умовах незалежної Української держави їхня присутність на книжковому ринку зведена до неприродно низького рівня. А останнє є стрижневим у системі природовідповідності виховання загалом, бо ж без книжки рідною мовою не доводиться говорити про якість національної

спрямованості у процесі становлення особистості. Основу цього процесу повинні б творити переосмислення трансцендентних вартостей на ґрунті українознавчої взаємодії, наприклад, позитивних фактів із історичного минулого українського народу та його духовних змагань.

Вслухаюся у розлогі, як правило, чітко аргументовані міркування Володимира Кравця. Їхнє звучання всуціль переконливе. І це не дивно, бо ж веду бесіду з автором численних праць, де міститься чимало з того, що складає систему цінностей та виховного потенціалу. З-поміж багатьох його навчальних посібників та ґрунтовних монографічних досліджень варто виокремити такі окремі видання, як «Психологія сімейного життя» (Тернопіль, 1995 – 699 с.), «Теорія і практика дошлюбної підготовки молоді» (Київ, 2000 – 688 с.), «Психофізіологічні та психолого-педагогічні аспекти формування усвідомленого батьківства» (Київ, 2001 – 244 с.), «Гендерна педагогіка» (Тернопіль, 2003 – 416 с.), «Історія гендерної педагогіки» (Тернопіль, 2005 – 440 с.) та ін.

Зрозуміло, прагну свідомо увиразнити вагомість безпосередніх дослідницьких пошуків члена-кореспондента Академії педагогічних наук України Володимира Кравця як Заслуженого працівника освіти України. Вони справедливо набули помітного розголосу набули як в Україні, так поза її межами. У цьому зв'язку пригадується висока оцінка, яку дав працям українського дослідника визначний польський педагог Казимир Денек, виступаючи на міжнародній науковій конференції «Освіта майбуття». Форум відбувся в ошатному місті Закопане 17 – 20 червня 2007 р. Примітно, що це слово визнання заслуг Володимира Кравця перед педагогічною наукою прозвучало в контексті оцінок його діяльності, власне, з нагоди 60-річчя від дня народження вченого, яке припало на 6 квітня 2007 року.

Зі сторінок фундаментальної праці «Історія гендерної педагогіки» проступає сутність гендерної проблематики, її панорамний внутрішній світ. Вона спричиняє адекватне уявлення про стан розвитку цієї нової галузі педагогічної науки у динаміці, сказати б, у теоретичному й практичному річищі. Постає панорамна картина про те, як люди різної статі упродовж тривалого історичного процесу взаємодіяли між собою,

формуючи їхню гендерну ідентичність. Все це злободенне сьогодні, коли відбувається певний злам традиційної системи гендерної стратифікації.

Відомо: кожний навчально-виховний осередок, за спостереженнями визначного українського педагога Августина Волошина (1874 – 1945), це – складний механізм. А університет – і поготів. Очоловати Храм науки Володимиру Кравцю судилося від 1990 року. Від цього часу, власне, й починається нова борозна в історії Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка.

Педагог – «посада набагато вагоміша за найвищі посади в державі». Це твердження приписують Платону. Що ж? Можливо, так воно і є. Якщо, звичайно, в його особі поєднується такий спектр устремлінь, як у мого співрозмовника Володимира Кравця.

...Хоч і була то ясна днина, що припала на свято Михайла, а все ж сріблясті сніжинки – так, вервечкою, одна за одною – падали з неба, де згоряють зірнички, щоб повстали нові зорі. Візерунковий сніг м'яко сідав на зів'яле кленове листя, скупо виблискуючи на осінньому сонці. Похилені трави вже не слухалися вітру – вчорашній морозець полишив на голівках піщинки бурштинового кришталю. З напіводчиненого віконця було добре видно пам'ятник Володимиру Гнатюку, образ якого є патроном університету – культурно-освітнього осередку європейського рівня. Тримаючись за рамено, Володимир Кравець, не приховував тієї радості, яку може випромінювати тільки дідусь – з прегарної світлинки дивився на нас його чотирирічний онук... Дитинний погляд виказував повеликодньому палку теплінь віри в людину. Без відстані до близької й далекої.

Микола Сулятицький, доц. (Івано-Франківськ)

Слово полум'ям душі взялося

Інтелектуальна робітня вченого *Володимира Качкана* нещодавно збагатила сучасне українське літературознавство